

Váljunk el?!

Nemrégiben szándékoztam riportot írni a válásról. Nem válast előidéző társadalmi és egyéb okokról, csupán arról, hogyan viseljük az utak szétválásának tényét, mennyire tudunk emberül búcsút mondani egymásnak. Hipotézisem az volt, a többség érzelmeiktől feldúltan — érthető módon —, heves indulatokkal „jártssza el a búcsújelenetet” a bíróság ítélszéke előtt. Nem botrányos, hisztériás ütközeteket hittem látni, egymás becsmérlését, sárba tiprását, csak legalább az egymásért való küzdelemek, a régen volt érzelmeinek utózóingait.

Tudom jól, jobb érzés ember mások előtt nem tegegetni ki a szennyest. Ennek okán természetesen a bíróság sem alkalmas fórum a legbenső — egymás között már többször megbeszélte és meg nem oldott konfliktusok — újradiszponálására. Két napon keresztül közel húsz bontóper és békitő tárgyalást ütem végig. Egy fő tapasztalattal: könnyen, könnyelműen, közönyösen, érzelmeiktől mentesen mondjuk, váljunk el. Nem mindig, de a válások jelentős részében.

Nem kardoskodom a családi poklok minden áron való látszat-fenntartásáért. A meg nem oldható ellentétek, a teljes zsákutcák valóban csak a különválás útján oldhatók meg. De nem egészen értem, miért tartja egyetlen megoldási lehetőségnek a válást az az asszony, aki 17 évi házasság után, hihetetlen érvényt csak azt hozza fel: „nem értünk egyet a gyermeknevelésben”. Nemigen szorult bővebb magyarázatra ez esetben is, egészen más ok húzódik a szabadulni akarás hátterében.

A valódi mély rétegekbe a bírónak nem hatolhat. A legtöbb esetben a bírónak nem is feladata a lélek mély rétegeinek feltérképezése. Törvény adta jogánál fogva munkaköri kötelessége „csak” annyi, hogy a házasság teljes és helyrehozhatatlan megromlását

megállapítsa. S ez sok esetben csak viszonylagos lehet, hiszen — szociológiai és pszichológiai felmérések bizonyítják — a házastársak rendszerint az úgynevezett látszólagos okokat használják jegyverként egymás ellen, míg a valóságos, az eltitkolandó intim okokat nemigen említik. Pedig a szakítás gondolatának megszületésében döntő erejük ezeknek van.

Jóllehet, a véglegesen és visszavonhatatlanul megromlott házastársi kapcsolat helyreállítására a tárgyalóteremben már kevés a remény, mégis tartani két embert, s együtt tartani két embert. Persze, kérdés, hogyan békitésen akkor, ha hamis szálon vezetik a felek, ha látszatkonfliktusok halmazával bombázzák. Ha ugyan nyilvánvaló a mondva csinált kifogás, mégis bizonyíthatatlan. A bírónak sem ideje, sem módja, sem képessége valamiféle pszichoanalitikus oknyomozásra, netán a valószínű szándékok házasságtöréséig.

Mindenek ellenére jó néhány elhibázottnak vélt házasság mentődött már meg a békitőtárgyalásokon. Sokar ugyanis a tárgyalásokon nem a válási szándék törvényesítését várják, hanem hiszik, a bíróság képes meggyőzni a másikat mindarról, amiről ők már képtelenek.

Szem- és fültanúja lévén jó néhány békitőnek, mely között akadt sikeres is, meggyőződéssel írhatom — s ezt a bírói vélemények is alátámasztják —: szükség lenne olyan tanácsadóra, ahová mindazok bizalommal fordulhatnának, akik még meg akarják menteni házastársi kapcsolatukat. Mindazok, akik között még megoldható konfliktusok vannak, jórészt olyanok, amelyekről a bíróság és az esküdtek csoportja előtt nem akarnak vallani, de könnyebb szívvel, oldottabban, felszabadultabban nyilnak meg egy, a társas kapcsolati problémák orvoslására hivatott szakember előtt.

Nem olyan régen fejeződött be az a hathetes szeminárium sorozat itt, Szegeden, amely az elváltaknak próbált segítséget nyújtani, mindenekelőtt az érzelmi-társas kapcsolati életük rendezéséhez. Eső után köpönyeg, gondolhatja bárki. Mit old meg egy ilyen „utókezelő” kurzus? Joggal vetődnek fel ezek a kérdések, amikor dr. Bognár Gábor elváltakat segítő, meglehetősen elszigetelt vállalkozásáról hallunk.

Lehet, hogy meglepő, de voltak, akik szükségét érezték a szeminárium adta lehetőséggel újragondolni kudarcba fulladt házasságukat. Tizennyolc ember azért jött ide, mert kapaszkodót remélt a hirtelen rászakadt magány lélekgyöttrő nehézségeinek legalább részleges megoldásában. Segítségért várt az új életforma kialakításához, a másiktól való elszakadás érzelmi feldolgozásához, az elszakadás és a kötés kettősségének könnyebb feloldásához. A résztvevők közül néhányan valótlanok: házasságuk menthető lett volna, ha a kurzushoz hasonló — csak éppen a válás előtt „megrendezett” — tanfolyamon vehettek volna részt. Hiszen a váljunk el gondolata mindenkiben csak eldöntendő kérdésként születik meg az első rossz pillanatban. Ekkor még két út kínálkozik a megoldásra: az együtt maradás, vagy a törvényes válás. S annak eldöntéséhez, hogy e nem rövid ideig tartó dilemmázási folyamatban melyik lehetőség kerekedik felül — a mai házasságok jelentős részében — nem lenne haszontalan külső segítség.

Az orvosi gyakorlatban oly sokat hangoztatott prevenció, megelőzés nem más jelent, mint azt, hogy a betegség megszületését kell megakadályozni, vagy legalábbis csírájában elfojtani. Ha megtámadja és elemésztí az egész szervezetet, az orvos már tehetetlen. Csakúgy, mint a bírónak sok-sok békitőtárgyaláson.

Kalocsai Katalin

Kanyarokban egy nemzedék

Mi tagadás, szerencsétlen figura ez a nemzedékembeli főszereplő. Horváth Péter író, Szántó Erika dramaturg, Solyom Andráss rendező tévéfilmjében (Nagyvárosi kanyarok) Lukács Andor egy szomorú, kevés szavú, belső viharait hol sikerrel fékező, hol meg az indulatait gátlatlanul szabadjára engedő 35 éves formát, igen élet-szerűen. Úgy tűnt, ismerem ezt az alakot, hiszen pont annyi idős...

Hogy milyen? Csalódott és reménykedő. Illúzióit vesztett és elképedten bámul a kegyetlenül realista utánajövőkre, a fiatalabb nemzedékre. „Beilleszkedett” és belső lázongásoktól zaklatott. Konformista, megalkuvó, pedig erkölcsi érzéke még működőképes, alkalmilag. Az ellentmondást anarchisták megszégyenítő kitorésként vezeti le.

Magánélete? Mint — sajnos — sok kortársa, éppen túl van első sikertelen házasságán, s mert férfit az istenadta vasárnapi apuka. Keresgéli jövendő, új társát, de ajándékot a réginek, még a gyerekeinek vész. Ezt persze nem érti az előjövendő „120 százalékos” anyuka, aki mai fiatal, a „békeviselt nemzedék” tagja, toleranciától megérett emberségtől mentes, irigyléreméltóan határozott, öntudatosan önző és az anyagiak tekintetében roppant céltudatos.

Van aztán még egy film-béli partnere hősünknek, a srác, akit be kell vezetnie a szakma (irodagep-műszerész) rejtelmibe. Mindössze

12 év köztük a korkülönbség — s egy világ választja el őket. Az ifjabb nem szorul tanácsra, sokkal jobban tudja, „mi a dörgés”, „meg merre hány óra”, s nincsenek lelkiismereti problémái, mint amannak. Például, mennek dolgozni, a csúszópénz, a család, a lányok szédítése, a vagány magány, a „nagyvárosi kanyarok” — a fiatalabbnak természetes közege, lubickol benne, míg „mestere” fuldoklik.

Ennyit tenne a korok (nem annyira az élet-, mint a történelmi korok) különbsége? Legalábbis elgondolkoztató a látélet, amelyet e kétféle fiatal (remélhetően még hízleghetünk magunknak a jelzővel) nemzedékről festett a realitásoktól nem túl messze rugaszkodó tévéfilm. Indoklással, magyarázattal persze nem szolgált, egyetlen röpke és elég erőteljes sikerült kísérlettel eltekintve, melynek során a fiatalabb fiú züllött apja próbálkozott történelmileg indokolni magánbajait, s ennek következményeit az utódokra nézvést. A nézők persze sokféle „magyarázatot” ismernek, ki-ki hozzácsatolhatja a filmbéli látélethez a magáét. Válaszolhatunk, például: miért van az, hogy a 35 éves, elismerten jó szakember rendre zsebrevágja a „hiányszakmá pluszt”, a borraival, a csúszópénzzel? Holott tudván tudja, az irodagep-műszerész csak azért hiányszakma, mert bevett szokás úgy „javítani” a gépeket, hogy két hét múlva újfent elromoljanak...

Csinálja, ahogy a többiek, csak az új fiú előtt szegényli, titkolná. Nos, véleményem szerint, szűkgyűri korlátosság és fölpislakoló, még élő társadalmi felelősségérzet kell ahhoz, hogy 35 évesünk azt higgye: ha csalásait nem veszi észre az új nemzedék, talán ment lesz a családoktól. Tragikomikus naivitás. Akárcsak a főnöki státus visszautasítása. Műszerészeket ugyanis megkínálják a csoportvezetéssel, nyugdíjba megy a főnök végre, s a 35 évesen fiatalnak titulált átvethető a stafétabotot. Itt a pillanat, amit annyit emlegetett, keserű lázadással, ez a nemzedék... Csak-hogy, ennyi év alatt túl jól megismerte, mi minden tapad ahhoz a bothoz! Staféta? — nevet keserűen. Békaügetés, csúszómászók úgrándozása! Benne vagyok, elviselem, hagyom magam gardírozni, de, hogy én vezényeljem a dicstelen gyülekezetet? Kösz, nem kell! S a tragikomédia: ugranak a főnökségért a nála rosszabbak.

Hát, így valahogy. Elég szerencsétlen flótás ez a nemzedékembeli filmfőszereplő. Nemde? Csak egy vigasza lehet: már irnak, filmet csinálnak róla, „föltérképezik”, kérdegetik, magyarázzák — a nemzedék-társai. Nem semmi! A mi dolgaink rendje szerint ugyanis a helyzet a következő: fölfigyeltek rá, tehát létezik. Már csak egy-két kanyar, s valószínűleg egyenesbe kerül...

Sulyok Erzsébet

Kossuth és Szeged

„...szegény elárvult Hazám oszlopa”

Nekünk szegedieknek Kossuth Lajos neve hallatlan önkéntelenül is a felejtetetlen szavai jutnak eszünkbe, amelyek ma is olvashatók kőbevéste a Klauzál téren álló szobra talapzatán: „Szegednek népe, nemzetem büszkesége / szegény elárvult Hazám oszlopa...”

A múltán híres 1848. október 4-i beszéd mellett azonban a feledés homályába merül az éppen 134 éve, 1849. július 11-én este a Kárász ház erkélyéről a város népéhez intézett lelkéscső szöveg. A beszéd teljes szövege sajnos nem maradt fenn, így csak a korabeli hírlapok és a nagyszámú visszaemlékezések segítségével kísérlethetjük meg rekonstruálni Kossuth utolsó előtti magyarországi nyilvános szónoklatának tartalmát. (Az utolsó — melynek sajnos csak a tényéről tudunk tartalmát egyáltalán nem ismerjük — ugyancsak Szegeden hangzott el 1849. július 31-én Répási Mihály honvédtábornok temetésén.)

Kossuth feleségével és néhány miniszterével 1849. július 11-én a déli órákban érkezett meg a város lakosságának ünneplése közepette a mai Klauzál téren álló Kárász házba szállásolt. Akkoriban ez a hangulatában emuláló kis tér még nem különült el a mai Széchenyi tértől, hanem Nagy Piac néven egy elhanyagolt poros területet alkotott, ahol a heti vásárokat tartották. Estére fáklvakkal a kézben itt gyűlt össze a város aprajánagyja, a katonasággal és a menekültekkel együtt közel hatvanezren. A ház erkélyén Kossuth és felesége mellett ott állt Duschek Ferenc pénzügyminiszter. Vukovics Sebő igazságügy-

miniszter és Aulich Lajos tábornok is. A városi tanácsnok nevében Dani Ferenc tanácsnok mondott üdvözlő szavakat, majd a kormányzó emelkedett szószólamra. A hivatalos Közlöny csupán a beszéd első részét közölte a következőképpen: „És Kossuth szólott a néphez, olv lélekteremtő, olv felmagasztalt prófétái lélekkel, mint egy Mózes, mint maga a megváltó: Meglepő rá nézve, hogy Szeged szép leányai, kiknek szende örömeiket a háború megzavarta, örvendezve jöttek előmbé fáklvakkal istenhőzzádot mondani, midőn én ide nem hoztam örömet, a kivívott diadal örömet, hanem hoztam a kitartás nehéz munkáját hoztam az áldozatokra készülés terheit. A gondviselés újjaira ismerek én azon nagy veszedelemben, melyet az istentelen dynastia a muszkák behívása által a nyakunkra hozott. Igenis kiválasztotta a magyart az isteni gondviselés, hogy legyen alapja a világszabadságnak, megváltója Európa népeinek, Magyarország vagy azon koporsó lesz, melyben a népek szabadsága hosszú századokra eltemetettik, vagy azon terület asztal, hova az örvendő szabad népek jönnek élvezni a boldogságot.”

Vukovics Sebő és Horváth Mihály csanádi püspök, akkori vallás és oktatásügyi miniszter, emlékirataikban beszámolnak a beszéd további részéről: „Mint megjósolám Debreczenben, úgy szól, hogy onnan fog Magyarország szabadsága kivátni, így Szegedről fog Európának szabadsága kihirdettni... És győzni fog a nép azért, mert most nem küzd Rákócziért vagy

Bocskaiért, hanem küzd önmagáért... S ha ilyen körülmények között lenne valaki, aki bűnös szándékkal fertőzni akarná, ha találtatnék valaki, aki a hazát nagyraágvasának áldozatává, s evégett magát a nemzet uralkodójává tenni diktatóri hatalomra vergődni törekednék, azt saját kezemmel gylkolnám meg...”

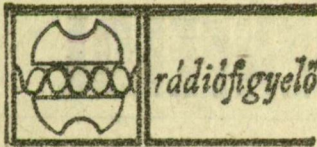
Kossuth zárszavait ismét Vukovics Sebő idézi emlékirataiban, amely a Magyar Helikon kiadó jóvoltából az elmúlt évben új kiadásban ismét a nagyközönség kezébe került: „...el van-e készülve a szegedi nép a reánk mért missziót elfogadni, győzni ha lehet, meghalni ha kell a szabadságért? A nép födelien fölve az ég felé emelti kezét és kiáltja: Elfogadjuk!”

A további eseményeket a Közlöny így foglalja össze: „Százszoros éljenzésben tört ki a nép hártalan lelkesedése. Ollykor egy-egy Evviva Kossuth kiáltás hangzott a többi közül, mintegy délfelől jött visszhang visszhangja a verző Italia rokonszenvének. Az ünneplés menet — melyben a nemzetörök is résztvettek — a Rákóczi induló hangja mellett távozott el.”

A szabadságharc szomorú végjátékának utolsó előtti felvonása volt a kormányzati tartózkodása, amely augusztus 1-ig tartott. Az országgyűlés tagjai és a közhivatalnokai is ezen a napon hagyták el a várost, és néhány hét múlva a világsi katasztrófa után sokan közülük az országot is. Kezdetül vette a magyar nép újkori történelmének egyik legsötétebb korszaka. Haynau rémuralma.

Vass László

Szeged, Bréma és a Hold

Mi adtuk a világnak Bolyai Jánost, Neumannt, Szent-Györgyit, Wigner Jenőt, Gábor Dénest. E földön született az Eötvös-féle torzió inga, a dinamó, a karburátor, a helikopter, mi több a Rubik-kocka is... Petőfi verseit száznál több nyelvre fordították le. Bartók muzsikáját a lappföldi meg a nyasszaföldi emberek is ismerik.

Néha, úgy látszik, mindhiába. A gulasch, a paprikasch és a tsikosch délibábos legendája árvalányhajjal díszített csomagolásban: a külföldieknek ez ma is Magyarország. Készítettek a brémai rádió munkatársai egy hangos fotókkal díszített útibeszámolót nemrégiben Szegedről. Idegenforgató volt a címe. Volt benne sok-sok paprika és szalámi, továbbá a valódi szegedi gulasch receptje, majd szólt vagy két mondatot Halász Előd, az Európa-hírű professzor is, hogy azonnal felhangozhassék a szegedi tsikosch nótája cigányzenekarral, frissen.

Az NSZK-ból jött riportereket — mint kiderült — Radnóti László kalauzolta, s a szerkesztésben Szabljár Ferenc segített nekik. Amire a német kollegák kíváncsiak voltak, meg is kérdezték. Erre voltak kíváncsiak...! Egyetlen megjegyzésük volt csak igen-igen figyelemreméltó. A szalámigyár

vezérigazgatója kávéval megkínálta őket, de szalámmal nem. Egy honj ember udvariatságnak tartaná ezt, ők azonban a világ legtermészetesebb dolgának ítélték, azt mondta a riportert: így helyes, nem szabad herdálni egy ország vagyonát. A stáb távozott, majd vásároltak maguknak néhány deka szalámit a Kárász utcai csemegében, és józúien megették.

A műsorból úgy tűnt, hogy Bréma messzebb van Szegedhez, mint a Hold. Ez az egyetlen momentum bizonyította; talán mégsem. A kollegák kalauza, Radnóti László másnap egy látszólag messzebbre levő tájon, a Holdon barangolt, s bizonyította, hogy Földünk hűségese társa közelebb van hozzánk, mint a költők által annyiszor megénekelte égitest.

Közelebb van, mert lényegesen többet tudunk róla, mint amennyit a brémaiak tudnak Szegedről, s a szegediek Brémáról. A Holdóra kitűnő műsor volt. Szó esett benne — és kevés, de odailló — minden olyan dologról, ami engem érdekelt. (A krónikás más nevében ne beszéljen, mert beleeshetik abba a hibába, hogy az illetők nem tekintik autentikus prókátornak...)

Azt eddig is tudtam, hogy a Hold járása hatással van a nők menstruációs ciklusára, s hogy a nőgyógyá-

szok holdhónapokban számolnak, arról viszont most értesültem először, hogy a hozzánk legközelebbi égitest hatást gyakorol a bolygónk szeizmikus viszonyaira is, s arról is, hogy a sebészorvosoknak arra is figyelniük kell holdtöltekor, hogy több vért tartalékoljanak, mert a műtött betegek ilyenkor vérzékenyebbek. Azoknak a hölgyeknek, akik kikapós természetűek, szintén a Hold mozgása jelenthet mentéset a családi tűzfészek illegális elhagyására, olyankor ugyanis, amikor legnagyobbra a Hold, nem tehetnek arról. Szóval értik...

Armstrong sétált már ezen az addig titokzatosnak tartott égitesten, az onnan hozott kőzeteket a tudósok kivallatták; maradt a gravitációs viszonyok rejtélye.

Arról állítólag a fizikusok sem tudnak szinte semmit, mint ahogy arról sem, hogy miért kell egy ilyen műsorbant nyulfarknyi riportokat muzsikákkal szétbaldalni, bár ez igazából nem is fizikai avagy lunáti-kai probléma. Csak szerkesztői.

A Hold egyébként pontosan ugyanolyan Szeged fölé, mint Brémában, ugyanolyannak látjuk csak egymást nem látjuk olyanok, mint amilyenek valójában vagyunk. Sem innen, sem onnan.

Petri Ferenc